

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSIOSIOS TARNYBINĖS ETIKOS
KOMISIJOS
ĮSTATYMO NR. X-1666 12, 13, 15, 16, 17, 18, 20, 24¹ IR 25 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai.

Įstatymo projektas parengtas atsižvelgiant į Seimo Valstybės valdymo ir savivaldybių komitetui pristatytos 2022 m. Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos (toliau – ir VTEK, Komisija) veiklos ataskaitos svarstymo metu iškeltus klausimus dėl įstaigos veiklos efektyvumo didinimo.

Įstatymo projektu siekiama:

1) optimizuoti pranešimų apie galimus Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymo (toliau – Interesų derinimo įstatymas) ir Lobistinės veiklos įstatymo pažeidimus, VTEK kaip privalomos išankstinės ginčų nagrinėjimo ne teisme institucijos nagrinėjamų skundų bei prašymų priimti sprendimą dėl Interesų derinimo įstatyme nustatytų apribojimų taikymo išimčių ir pateikti VTEK rašytinę išankstinę rekomendaciją nagrinėjimo terminus, taip pat užkirsti kelią pareiškėjo arba asmens, dėl kurio veikos institucijoje ir įstaigoje priimtas sprendimas, piktnaudžiavimui teise teikti skundą VTEK.

2) Suteikti VTEK teisę teikti lobistams raginimus pateikti, patikslinti arba papildyti skaidrių teisėkūros procesų deklaraciją bei asmenims, kuriems lobistine veikla siekiama daryti įtaką, raginimus deklaruoti jų atžvilgiu vykdytą lobistinę veiklą.

3) Sudaryti įstatymines prielaidas daryti ir saugoti Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos (toliau – ir VTEK, Komisija) posėdžių ne tik garso, bet ir vaizdo įrašus.

4) Komisijos veiklą padaryti efektyvesnę kartu stiprinant VTEK kaip tarnybinės etikos konsultanto vaidmenį.

5) Didinti teisėkūros ekonomiškumą, atsisakant perteklinio reguliavimo.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai:

Įstatymo projektą iniciavo Vyriausioji tarnybinės etikos komisija, parengė VTEK kartu su Seimo kanceliarijos Valstybės valdymo ir savivaldybių komiteto biuru.

3. – 4. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai, kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama?

Pagal BDAR 6 straipsnio 1 dalies c ir e punktus duomenų tvarkymas yra teisėtas tik tuo atveju, jeigu taikoma bent viena iš šių sąlygų, ir tik tokiu mastu, koku ji yra taikoma: tvarkyti duomenis būtina, kad būtų įvykdyta duomenų valdytojui taikoma teisinė prievolė; tvarkyti duomenis būtina siekiant atlikti užduotį, vykdomą viešojo intereso labui arba vykdant duomenų valdytojui pavestas viešosios valdžios funkcijas. BDAR 6 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta, kad duomenų tvarkymo tikslas nustatomas tame teisiniame pagrinde arba, 1 dalies e punkte nurodyto duomenų tvarkymo atveju, yra būtinas, siekiant atlikti užduotį, vykdomą viešojo intereso labui arba vykdant duomenų valdytojui pavestas viešosios valdžios funkcijas. Lietuvos Respublikos vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymo (toliau VTEK įstatymas) 16 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad VTEK jos įgaliojimų srities klausimus svarsto ir sprendimus priima kolegialiai posėdžiuose, kurių organizavimo tvarką nustato Komisijos darbo reglamentas. Vadovaujantis VTEK įstatymo 27

straipsnio nuostatomis, asmuo, dėl kurio veikos atliekamas tyrimas, ir pareiškėjas turi teisę dalyvauti VTEK posėdyje. Vadovaujantis Komisijos darbo reglamento nuostatomis Komisijos posėdžiai gali būti rengiami Komisijos administracinėse patalpose, nuotoliniu arba mišriuoju būdu. Komisijos posėdžiui vykstant ir sprendimus priimant nuotoliniu arba mišriuoju būdu, turi būti užtikrintas Komisijos nario tapatybės ir jo balsavimo rezultatų nustatymas. Kitiems Komisijos posėdyje dėl svarstomų klausimų dalyvaujantiems asmenims, taip pat į posėdį pakviestiems asmenims užtikrinama galimybė elektroninių ryšių priemonėmis prisijungti prie nuotoliniu arba mišriuoju būdu naudojantis saugiomis telekonferencijų platformomis organizuoto Komisijos posėdžio. Iki pranešimo ar skundo nagrinėjimo Komisijos posėdyje pradžios turi būti patikrinama atvykusių į posėdį šalių tapatybė (Komisijos darbo reglamento 50, 51 ir 60 punktai). Tuo tarpu VTEK įstatymo 16 straipsnio 6 dalimi nustatyta, kad Komisijos posėdžio eigai fiksuoti daromas tik garso įrašas. Matyti, kad šiuo metu VTEK įstatyme nustatytas galiojantis teisinis reguliavimas nenustato galimybės daryti VTEK posėdžių vaizdo įrašus, o tai neatitinka BDAR įpareigojimų ir reikalavimų asmens duomenų apsaugos aspektu, todėl turi būti keičiamas.

VTEK įstatymo 23 straipsnio 1 dalis ir 25 straipsnio 1 dalis nustato, kad VTEK sprendimą pradėti ar nepradėti tyrimo turi priimti ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo gauto pranešimo registravimo Komisijos sekretoriате gavimo dienos. Tuo tarpu vadovaujantis kitomis šio įstatymo nuostatomis (25 straipsnio 5 dalis) per tą patį 10 darbo dienų laikotarpį VTEK turi ne tik surinkti papildomus dokumentus ir informaciją, paprašyti patikslinti pranešimą, išsiųsti raginimą deklaruojančiam asmeniui deklaruoti konkrečius privačius interesus, bet ir priimti atitinkamą sprendimą. Pažymėtina, kad daugiausia atvejų, kuomet Komisija nusprendžia surinkti papildomą informaciją ir dokumentus, šių veiksmų nespėjama atlikti dėl nuo VTEK nepriklausančių priežasčių, t.y. institucijos ar įstaigos vėluoja pateikti prašomus dokumentus, pareiškėjas gali patikslinti pranešimą nepaisydamas VTEK nustatyto termino. Taip pat, gavus papildomus dokumentus reikia skirti laiko su jais susipažinti, įvertinti ir priimti sprendimą dėl tyrimo (ne) pradėjimo. Todėl Įstatymo projektu siūloma nustatyti ilgesnį, t. y. 20 darbo dienų nuo pranešimo ar patikslinto pranešimo gavimo Komisijos sekretoriате gavimo dienos terminą Komisijos sprendimui (ne) pradėti tyrimą priimti.

Galiojančio VTEK įstatymo 20 straipsnio 2 dalimi nustatyta, kad asmenų kreipimaisi, kuriais ne pranešama apie galimus pažeidimus, o prašoma pateikti VTEK nuomonę, rekomendaciją, suteikti konsultaciją, kitą informaciją ar pageidaujamus dokumentus, laikomi prašymais. Šie prašymai turi būti išnagrinėti ir juos pateikusiems asmenims turi būti atsakyta ne vėliau kaip per 20 darbo dienų nuo prašymo gavimo VTEK dienos. VTEK, vykdydama Interesų derinimo įstatymo 11 straipsnio 5 dalyje ir 18 straipsnyje nustatytus įgaliojimus teikti deklaruojantiems asmenims rašytines išankstines rekomendacijas taip pat priimti sprendimą dėl šio įstatymo 15-17 straipsniuose nustatytų apribojimų išimčių taikymo, visų pirma turi surinkti papildomus dokumentus ir informaciją iš institucijų ir įstaigų. Prašymų priimti sprendimą dėl šių apribojimų taikymo išimčių nagrinėjimo atveju VTEK turi surinkti ir įvertinti šiuo klausimu besikreipusio asmens veiksmus už vienų metų einant valstybinėje tarnyboje dirbančio asmens pareigas arba iki šio statuso netekimo dienos. Taigi, siekiant priimti atitinkamą Komisijos kompetencijai priskirtą sprendimą turi būti įvertinta didelė apimtis dokumentų ir informacijos, pateiktas Komisijos vertinimas, atsižvelgiant į deklaruojantiems asmenims nustatytus bendruosius elgesio principus, įvertinus, ar išimties taikymas neprieštaraus šio įstatymo paskirčiai ir kitiems tarnybinės etikos ir elgesio normas reguliuojantiems teisės aktams. Todėl, šio pobūdžio prašymų Komisijoje nagrinėjimas reikalauja ypatingo dėmesio ir atsakingumo, didelių darbo laiko sąnaudų. Atsižvelgiant į tai įstatymo projektu siūloma šios rūšies prašymų nagrinėjimo terminą pailginti iki 2 mėnesių.

VTEK įstatymo 24¹ straipsnio 12 dalyje nustatyta, kad Komisijai paduotas skundas dėl institucijos ar įstaigos priimto sprendimo turi būti išnagrinėtas ir sprendimas priimtas per vieną mėnesį nuo skundo gavimo Komisijoje dienos. Skundo priėmimo klausimas turi būti išspręstas per 3 darbo dienas. Pažymėtina, kad daugiau nei pusėje išnagrinėtų bylų teikti skundai yra tikslinami, t. y. šalinami VTEK pirmininko sprendimu nurodyti pateikto skundo trūkumai. Pagal VTEK įstatymą skundo patikslinimui asmeniui turi būti skiriama ne mažiau kaip 5 darbo dienos. Priėmus ir nagrinėjant skundą VTEK, skiriama mažiausiai 5 darbo dienos skundžiamą sprendimą priėmusiai institucijai ar įstaigai pateikti atsiliepimui; pastarosios nuolat prašo VTEK pratęsti minėtąjį terminą. Įvertinus visas šias aplinkybes matyti kad skundo nagrinėjimui iš esmės ir sprendimo priėmimui VTEK lieka vidutiniškai 7 darbo dienos. Todėl Komisija iš esmės visose nagrinėjamosiose bylose naudoja jai suteikta teise pratęsti skundo nagrinėjimo terminą 14 dienų. Pastebėtina, kad terminas turi būti pratęstas motyvuotu VTEK sprendimu (sprendimas priimamas posėdyje), apie tokį sprendimą informuojamos bylos šalys. Atsižvelgiant į tai bei siekiant sumažinti VTEK administracinę naštą nagrinėjant nurodytąsias bylas, įstatymo projektu siūloma nustatyti bendrą 2 mėnesių skundo nagrinėjimo terminą, jį skaičiuojant nuo skundo arba patikslinto skundo gavimo Komisijos sekretoriato dienos.

VTEK įstatymas nenustato apribojimo, kiek kartų VTEK gali nagrinėti skundą dėl to paties institucijos ar įstaigos priimto sprendimo, todėl susidarė situacija, kai VTEK atskirais atvejais tą patį skundžiamą sprendimą (pagal pareiškėjo arba asmens, kurio atžvilgiu priimtas sprendimas) vertino net tris kartus. Atsižvelgiant į tai, įstatymo projektu siūloma papildyti atsisakymo priimti skundą pagrindus nauju pagrindu – VTEK jau yra išnagrinėjusi pareiškėjo arba asmens, dėl kurio veikos institucijoje ir įstaigoje priimtas sprendimas, skundą tuo pačiu klausimu.

Interesų derinimo įstatymo 22 straipsnio 1 dalis nustato subjektus, kurie kontroliuoja ir prižiūri, kaip deklaruojantys asmenys laikosi šio įstatymo. Vadovaujantis VTEK įstatymo 2 ir 17 straipsniuose Komisijai nustatytais uždaviniais bei įgaliojimais, VTEK yra pagrindinė, aukščiausioji institucija, prižiūrinti ir kontroliuojanti kaip deklaruojantys asmenys, institucijų ir įstaigų vadovai, pagal specialiuosius įstatymus ir kitus teisės aktus sudarytos komisijos, laikosi bei vykdo šio įstatymo nuostatas. VTEK įstatymo 29 straipsnis nustato Komisijos pateiktų reikalavimų bei rekomendacijų nagrinėjimo privalomumą, t. y. šia įstatymo norma nustatoma pareiga išnagrinėti VTEK pateiktą rekomendaciją ar reikalavimą ir pateikti atsakymą per VTEK įstatyme arba Komisijos reikalavime nustatytą terminą. Tačiau VTEK įstatymas nenustato konkrečiam asmeniui pateiktos rekomendacijos privalomumo tiek deklaruojančiam asmeniui, tiek institucijos ar įstaigos, kurioje jis dirba, vadovui, ar kitam Interesų derinimo įstatymo laikymosi priežiūrą ir kontrolę vykdančiam subjektui. Interesų derinimo įstatymo 23 straipsnio 7 dalyje nustatyta, kad jeigu deklaruojantis asmuo pažeidė įstatymo nuostatas, nors jam jau buvo pateiktos išankstinės rašytinės rekomendacijos, pripažįstama, kad deklaruojantis asmuo šiukščiau pažeidė šio įstatymo nuostatas. Todėl, siekiant užtikrinti tinkamą Komisijos pateiktų išankstinių rekomendacijų laikymąsi, bei vienodinti įstatymo nuostatų įgyvendinimo praktiką, įstatymo projektu siūloma įtvirtinti, kad subjektai, kontroliuojantys ir prižiūrintys, kaip deklaruojantys asmenys laikosi Interesų derinimo įstatymo, atlikdami deklaruojančio asmens veikos vertinimą, priimdami sprendimus, turi vadovautis VTEK dėl konkretaus deklaruojančio asmens veikos pateiktomis rašytinėmis rekomendacijomis ir nuomone.

VTEK įstatyme nėra aiškiai įtvirtinta, ar VTEK, sprendama klausimą dėl tyrimo dėl galimo Lobistinės veiklos įstatymo nuostatų pažeidimo pradėjimo, turi teisę siųsti lobistui ar asmeniui, kurio atžvilgiu vykdyta lobistinė veikla, raginimą pateikti, papildyti ar patikslinti atitinkamą deklaraciją. Iš VTEK įstatymo 25 straipsnio 5 dalies 3 punkto seka išvada, kad Komisija gali išsiųsti raginimą tik

deklaruojančiam asmeniui (Interesų derinimo įstatymo subjektui) per nustatytą terminą deklaruoti konkrečius privačius interesus. Tuo tarpu Lobistinės veiklos įstatymo 4 straipsnio 2 dalies 2 punktas nustato pareigą lobistams teikti skaidrių teisėkūros procesų deklaraciją, o 5 straipsnio 3 ir 4 dalys nustato pareigą subjektams deklaruoti jų atžvilgiu vykdytą lobistinę veiklą. Nustatyta, kad Lobistinės veiklos įstatymo tikslas yra užtikrinti lobistinės veiklos viešumą ir skaidrumą, užkirsti kelią neteisėtai lobistinei veiklai. Interesų derinimo įstatymo vienas iš tikslų taip pat yra sudaryti sąlygas atskleisti deklaruojančių asmenų privačius interesus. Taigi, abiejų šių įstatymų tikslai yra sietini su privačių interesų, vykdytos lobistinės veiklos ar asmens atžvilgiu vykdytos lobistinės veiklos išviešinimu. Atsižvelgiant į tai, tikslinga ir įstatymo projektu siūloma VTEK įstatyme įtvirtinti teisę Komisijai, sprendžiant klausimą, ar pradėti tyrimą dėl galimo Lobistinės veiklos įstatymo nuostatų pažeidimo išsiųsti raginimą lobistui ar asmeniui, kurio atžvilgiu vykdyta lobistinė veikla, išviešinti šią veiklą, t. y. pateikti atitinkamą deklaraciją.

VTEK įstatymas yra specialusis įstatymas, nustatantis VTEK veiklos pagrindus. Tuo pačiu VTEK yra biudžetinė įstaiga ir jos veiklai yra taikomi ir bendrieji visoms biudžetinėms įstaigoms taikomi teisės aktai – Biudžetinių įstaigų įstatymas, Biudžeto sandaros įstatymas, Valstybės tarnybos įstatymas ir kt. Siekiant teisėkūros ekonomiškumo (kad nereikėtų keičiant bendruosius įstatymus keisti ir VTEK įstatymo), projektu siūloma išbraukti nuostatas, kurios atkartoja bendrųjų įstatymų nuostatas ir nesukuria jokių specialių taisyklių, taikytinų išimtinai VTEK dėl jos veiklos specifikos.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:

Atsižvelgiant į tai, kad projektu nėra iš esmės keičiamas teisinis reguliavimas ar reglamentuojami iki tol nesureguliuoti teisiniai santykiai, numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas neatliekamas.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai:

Įtaka kriminogeninei situacijai nenumatoma, skaidrumo didinimas lobistinės veiklos procese gali padėti mažinti korupciją.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai:

Įstatymas nesusijęs su verslo sąlygomis ar jo plėtra.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams:

Projektas atitinka strateginiuose dokumentuose įtvirtintą nuostatą dėl teisėkūros ekonomiškumo didinimo. Kiti klausimai nėra strateginio lygmens planavimo dalykas.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios:

Kitų teisės aktų priimti ar keisti nereikės.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka:

Projekte nėra keičiamos sąvokos ir terminai, projektas parengtas laikantis teisės aktų reikalavimų.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus:

Projekto nuostatos atitinka ES dokumentus ir Konvencijos nuostatas.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti:

Įgyvendinamųjų teisės aktų priimti nereikės.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais):

Projektas nesusijęs su finansavimo poreikiu.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados:

Negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:

Vyriausioji tarnybinės etikos komisija, interesų derinimas, lobistinė veikla, rekomendacija, skundo nagrinėjimas, prašymo nagrinėjimas.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai:

Nėra.

Teikia

Valstybės valdymo ir savivaldybių komiteto vardu

komiteto pirmininkas

Ričardas Juška